

*Eyüp Sultan Camii-i Şerifi*

# ŞİFÂ-İ ŞERÎF DERSLERİ

**ESERİN ADI:** EŞ-ŞİFÂ Bİ-TA'RÎFİ HUKŪKÎ'L-MUSTAFA

**ESERİN MÜELLİFİ:** KÂDÎ İYÂZ (v. 544/1149)

**TERCÜME VE ŞERH EDEN:** PROF. DR. MEHMET YAŞAR KANDEMİR

**74. Ders | 5.Mart.2017, Pazar - Sayfa 1**

*(Dersler öğle namazından bir saat önce başlar)*

**Türkçe Tercüme & Şerhi**

Şifâ-i Şerîf Şerhi (3 cilt) - Mayıs 2012

Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir

Tahlil Yayınları, www.tahlilyayinlari.com

## *Eser Hakkında*

ŞİFÂ-İ ŞERÎF gönüllerde Peygamber sevgisini tutuşturmak, onu bütün yönleriyle tanıtip anlatmak ve Müslümanlara, Sultân-ı Enbiyâ'nın haklarını savunmayı öğretmek maksadıyla yaklaşık dokuz asır önce Endülüslü tanınmış alim Kâdî İyâz tarafından yazılmıştır.

**Görüntü, Ses kayıtları ve Ders notlarına**

**www.sifadersleri.com**

**adresinden ulaşabilirsiniz.**

## **DERS KONUSU:**

**1. BÖLÜM:** Yüceler Yücesi Cenâb-ı Hakk'ın Resûl-i Ekrem'in Şân ve Şerefini Yüceltmesi

**3. KISIM:** Resûl-i Ekrem'in Allah Katındaki Üstün Değeri

**14. FASIL:** Allah Teâlâ'nın, Resûlullah'ı, Esmâ-i Hüsnâ'sı ve Yüce Sıfatlarıyla Şerefliendirmesi

**Arapça Kaynak sf. 300**

**Türkçe Tercüme, Cilt.1 - sf. 514**

## el-Afûv

Cenâb-ı Hakk'ın isimlerinden biri de, "hiçbir sorumluluk kalmayacak şekilde günahları affeden" anlamında el-Afûv'dür. Cenâb-ı Hak, Kur'an-ı Kerîm'de ve Tevrât'ta Peygamberini böyle nitelemiş ve ona affetmeyi emrederek: ﴿خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ﴾ "Sen af yolunu tut, iyiliği emret, kendini bilmez câhillere aldırma!"<sup>3</sup> ve: ﴿فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾ "Yine de sen onları bağışla ve kendilerine aldırış etme! Çünkü Allah iyilik edenleri sever."<sup>4</sup> buyurmuştur.

Resûl-i Ekrem Efendimiz, Cebrâil aleyhisselâma, âyet-i kerîmedeki: "Sen af yolunu tut" ifâdesinin anlamını sorduğu zaman, Cebrâil şu cevabı verdi: "Sana zulmedenin bağışla" demektir.

"Resûl-i Ekrem'in Hilmi, Sıkıntılara Tahammülü, Affi ve Sabrı" bahsinde bu rivâyet şöyle geçmişti (bk. I, 229): "Rivâyet edildiğine göre, bu âyet nâzil olunca Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Cebrâil aleyhisselâma onun yorumunu sordu. O da: "Her şeyi bilen Cenâb-ı Hakk'a sorayım" diyerek Allah Teâlâ'nın huzûruna gidip döndükten sonra şunu söyledi: "Ey Muhammed! Allah Teâlâ sana, seninle ilgiyi kesenle ilgini kesmemeyi, sana vermeyene senin vermeni, sana zulmedenin bağışlamasını emrediyor."<sup>1</sup> Ahmed ibni Hanbel'deki rivâyete göre<sup>2</sup> Resûl-i Ekrem şöyle buyurmuştur:

"Faziletli amellerin en üstünü seninle ilgiyi kesenle ilgini kesmemen, sana vermeyene vermen, sana hakaret edeni bağışlamandır."

ومن أسمائه تعالى: «العَفْوُ» ومعناه: الصَّفْحُ .  
وقد وصف الله [تعالى] بهذا نبيه في القرآن ، وفي التوراة ، وأمره بالعفو ؛ فقال [تعالى]: ﴿ خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ ﴾ [الأعراف: ١٩٩] .  
وقال: ﴿ فَاَعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ ﴾ [المائدة: ١٣] .

٦٤٥ - وقال له جبريل - وقد سأله عن قوله: ﴿ خُذِ الْعَفْوَ ﴾ ؛ قال: «أَنْ تَعْفُو عَمَّنْ ظَلَمَكَ»<sup>(١)</sup> .

1. Tirmizî, Menâkıb 19, nr. 3713; İbni Mâce, Mukaddime 11, nr. 121; Ahmed ibni Hanbel, Müsned, I, 118, V, 347.

2. Muhammed 47/11.

3. A'râf 7/199.

4. Mâide 5/13.

1. Hadis için bk. Taberânî, el-Mu'cemü'l-evsat (İvezullah), I, 279, nr. 909; Heysemî, Mecma'u'l-bahreyn (Abdülkuddûs), V, 166-167, nr. 2856; İbni Hacer el-Askalânî, Fethu'l-bârî, VIII, 306, XIII, 259.

2. Müsned, III, 438.

٦٤٦ - وقال في التوراة [والإنجيل] في الحديث المشهور ، في صِفَتِهِ :  
«لَيْسَ بَفَظٍّ ، وَلَا غَلِيظٍ ، وَلَكِنْ يَعْفُو وَيَصْفَحُ»<sup>(٢)</sup>.

Meşhûr hadîs-i şerîfte belirtildiği üzere, Allah Teâlâ Tevrât ve İncil'de Resûl-i Ekrem'in niteliklerinden söz ederken şöyle buyurmuştur:

“Peygamber kötü huylu, katı kalpli değildir; o affeder, bağışlar.”

“Allah Teâlâ'nın Resûl-i Ekrem'i şahit diye nitelemesi ve onu övüp yüceltmesi” bahsinde geçtiği üzere bk. I, 90, Abdullah ibni Amr ibni Âs'a (v. 65/684-685) Peygamber-i Zîşân'ın özellikleri sorulunca şöyle demiştir:

“Resûl-i Ekrem Kur'ân-ı Kerîm'deki bazı özellikleriyle Tevrât'ta şöyle anlatılmıştır: 'Ey Peygamber, Biz seni bir şahit, bir müjdeci ve bir uyarıcı olarak gönderdik. Aynı zamanda ümmîlere sığınak yaptık. Elbette sen Benim kulum ve elçimsin. Ben sana Mütevekkil adını verdim. Bu Peygamber kötü huylu, katı kalpli, çarşı pazarda bağırıp çağıran biri değildir. Kötülüğe kötülükle karşılık vermez; aksine affeder, bağışlar. Allah doğru yoldan sapan milleti (Arapları), onun yol göstermesiyle, lâ ilâhe illallah diyerek doğru yola iletmedikçe rûhunu almaz. Allah, bu Kelime-i Tevhîd ile kör gözleri, sağır kulakları ve kapalı gönülleri açacaktır”<sup>3</sup>

3. Buhârî, Büyû' 50, nr. 2125, Tefsîr 48/3, nr. 4838; Dârimî, Mukaddime 2, nr. 5-8; Ahmed ibni Hanbel, Müsned, II, 174.



## el-Hâdî

Allah Teâlâ'nın Esmâ-i hüsnâ'sından biri de el-Hâdî'dir. el-Hâdî, "Cenâb-ı Hak'ın dilediği kullarını doğru yola iletmesi" demek olup doğru yolu göstermek ve doğru yola dâvet etmek anlamına da gelir. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "Allah kullarını huzûr ve barış yurduna dâvet eder. O dilediğini doğru yola iletir."<sup>1</sup>

"Doğru yolu göstermek" ve "doğru yola dâvet etmek" ifâdelerinde meyletmek (meylettirmek) veya iletmek mânası vardır.

"Tâ Hâ" âyetini tefsir ederken, bunun Peygamber Efendimiz'e bir hitap olduğu ve: "Yâ Tâhir,<sup>2</sup> Yâ Hâdî<sup>3</sup>" anlamına geldiği söylenmiştir. Allah Teâlâ da Peygamber Efendimiz hakkında şöyle buyurmuştur:

﴿وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ "Sen de, hiç şüphesiz, dosdoğru bir yola rehberlik ediyorsun."<sup>4</sup> Bir başka âyette de yine Resûl-i Ekrem hakkında:

﴿وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ بِإِذْنِهِ﴾ "O'nun izniyle Allah'a çağıran bir dâvetçi.. olarak gönderdik"<sup>5</sup> buyurmuştur.

"Hidâyeti yaratarak kulunu rızâsına uygun işler yapmaya muvaffak kılmak" anlamında Cenâb-ı Hak şöyle buyurmuştur:

﴿إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ﴾ "Sen sevdiğini doğru yola iletmezsin; Fakat Allah dilediğini doğru yola iletir."<sup>6</sup> "Doğru yolu gösterme" anlamında hidâyet, Allah Teâlâ'dan başkası hakkında da kullanılır.

ومن أسمائه تعالى: «الهادي» وهو بمعنى توفيق الله لمن أراد من عباده ،  
وبمعنى الدلالة والدعاء . قال الله تعالى : ﴿وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ  
إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ [يونس: ٢٥]

وأصل الجميع من المِيل . وقيل : من التقديم<sup>(٣)</sup> .

وقيل في تفسير ﴿طه﴾ إنه : يا طاهر ! يا هادي ! يعني النبي ﷺ .

وقال [الله] تعالى له : ﴿وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ [الشورى : ٥٢] .

وقال (١/٦٧) فيه : ﴿وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ بِإِذْنِهِ﴾ [الأحزاب : ٤٦] .

فالله [تعالى] مختص بالمعنى الأول ؛ قال تعالى : ﴿إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ  
وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ﴾ [القصص : ٥٦] .

وبمعنى الدلالة يُنطلق على غيره تعالى .

1. Yûnus 10/25.

2. Tâhir, her türlü günah ve ayıptan arınmış demektir.

3. Hâdî, doğru yola, her hayra götüren demektir.

4. Şûrâ 42/52.

5. Ahzâb 33/46.

6. Kasas 28/56.

وَمِنْ أَسْمَاءِ تَعَالَى: «الْمُؤْمِنُ ، الْمُهَيْمَنُ» قِيلَ: هُمَا بِمَعْنَى وَاحِدٍ؛ فَمَعْنَى  
الْمُؤْمِنِ فِي حَقِّهِ تَعَالَى:

الْمُصَدِّقُ وَعْدَهُ عِبَادَهُ ،

وَالْمُصَدِّقُ قَوْلَهُ الْحَقُّ ،

## el-Mü'min, el-Müheymin

Esmâ-i hüsnâ'dan olan bu iki ismin aynı mânaya geldiği söylenmiştir.

**el-Mü'min**, Allah Teâlâ hakkında kullanıldığı zaman şu mânalara gelir:

Kullarına verdiği va'dde duran,

Cennetlikler Cennet'e girdikleri zaman şöyle derler:  
"Verdiği sözü yerine getiren ve bizi buraya yerleştiren  
Allah'a hamd olsun."<sup>1</sup>

Kendi va'dinin doğruluğunu tasdik eden,

"Gökte ise hem sizin rızkınız, hem de size vaad olunan  
şey (Cennet) vardır. Göğün ve yerin Rabbinde and olsun  
ki, sizin konuşmanız nasıl gerçek ise, size vadolunan  
şeyler de öyle gerçektir."<sup>2</sup>

1. Zümer 39/74

2. Zâriyât 51/22-23.

3. Ahzâb 33/23.



وَالْمُصَدِّقُ لِعِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ وَرُسُلِهِ .

mü'min kullarının ve peygamberlerinin sözlerini doğrulayan.

"Mü'minlerden, Allah'a verdiği söze sâdık kalan adamlar da vardır. Onlardan kimi sözünü yerine getirip O'nun yolunda can vermiş, kimi de sırasını beklemektedir. Onlar, verdikleri sözü hiçbir şekilde değiştirmemişlerdir."<sup>3</sup> Bu âyet, ashâb-ı kirâmdan Enes ibni Nadr ve benzerleri hakkında nâzil olmuştur. Enes ibni Nadr Bedir Savaşı'na katılamadığı için çok üzülmüyordu. Resûl-i Ekrem'in huzûruna gelerek "Eğer Allah beni müşriklerle kapıştırırsa, onlara neler yapacağımı görecektir" dedi. Enes ibni Nadr bir yıl sonra yapılan Uhud Savaşı'na katıldı. Müslümanların bozguna uğradığını görünce çok üzüldü ve: "Allahım! Bunların yaptıklarından dolayı Sana özür beyân ederim. Müşriklerin Resûlullah'a yaptığı saygısızlıktan dolayı da Sana sığınırım." dedi. Kılıcını çekip düşman saflarına doğru ilerlerken Ensâr'ın ileri gelenlerinden Sa'd ibni Muâz ile karşılaştı ve ona "Nereye gidiyorsun Sa'd! Bana Uhud tarafından Cennet'in kokusu geliyor." dedi. Sonra da düşman saflarına yiğitçe daldı. Önüne geleni tepeledi ve nihâyet şehâdet şerbetini içti. Savaş bittikten sonra vücûdunda seksenden fazla kılıç, mızrak ve ok yarası tesbit edildi. Kâfirler ona müsle yapmışlar yani burnunu, kulaklarını ve diğer bazı organlarını kesmişlerdi. Kız kardeşi Rubeyyi' binti Nadr onu parmaklarından tanıyabildi. İşte bunun üzerine yukarıda zikredilen "Mü'minlerden, Allah'a verdiği söze sadık kalan adamlar da vardır." âyeti nâzil oldu.<sup>1</sup>

3. Ahzâb 33/23.

1. Buhârî, Cihâd 12, nr. 2805; Müslim, Cihâd 148, nr. 1903.

وقيل : المُوَحَّد نَفْسَهُ .

el-Mü'min isminin, şu mânâlara geldiği de söylenmiştir:

Kendi zâtının birliğini dile getiren.

Şu âyet bunun misâlidir: "Kendisinden başka gerçek bir ilâh olmadığına bizzat Allah şâhittir; ayrıca melekler ve adâletten ayrılmayan ilim adamları da kesinlikle Allah'tan başka bir ilâh olmadığına şâhittirler. Allah'tan başka bir ilâh yoktur. Karşı konulmaz bir kudrete sahip olan, her şeyi yerli yerinde yapan yalnız O'dur."<sup>2</sup>

Cenâb-ı Hakk'ın Hz. Mûsâ'ya olan şu hitabı da böyledir: "Ben Allahım; Benden başka ilâh yoktur. Yalnız Bana kulluk et, Beni anmak için de namaz kıl."<sup>3</sup>

Dünyada kullarına zulmetmeyeceğini, âhirette de mü'minlere azap etmeyeceğini söyleyerek onlara güven veren.

"Yoksa Rabbin kullarına kesinlikle zulmetmez."<sup>4</sup>

وقيل : المُوَحَّد عِبَادَهُ فِي الدُّنْيَا مِنْ ظُلْمِهِ ، وَالْمُؤْمِنِينَ فِي الْآخِرَةِ مِنْ عَذَابِهِ .

2. Âl-i İmrân 3/18.

3. Tâhâ 20/14.

4. Fussilet 41/46. Şu âyetler de bu anlamdadır: Âl-i İmrân 3/182; Enfâl 8/51; Hac 22/10 ve Kâf 50/29.

وقيل: الْمُهَيَّمِنُ بمعنى الأمين، مُصَغَّرٌ منه، فَقُلِبَتِ الهمزةُ هاءً.

**el-Müheymin** ismi hakkında ise şunlar söylenmiştir:

el-Müheymin, emîn demektir. el-Emîn kelimesinin ism-i tasgîridir.

Bu yaklaşıma göre kelimenin aslı "müeymin" iken, hemzesi hâya dönüşerek "müheymin" olmuştur. Fakat Esmâ-i hüsnâ'dan bir ismin ism-i tasgîr kalıbında kabul edilmesi, küçümseme anlamı taşıyacağı için kesinlikle câiz görülmemiş, dolayısıyla bu görüş benimsenmemiştir. Müheymin'in "heymene" fiilinden ism-i fâil olduğu kabul edilmiştir.

Herkesin yaptığını gören (şâhit) veya kullarını koruyup gözeten (hâfız) anlamındadır.

Duâdan sonra söylenen "âmîn" sözünün Esmâ-i hüsnâ'dan olduğu ve mü'min anlamına geldiği de söylenmiştir.

İmâm Nevevî, bu sözün doğru olmayacağını, zira Esmâ-i hüsnâ'nın ya âyet ile veya mütevâtir sünnetle bilinebileceğini söylemiştir.<sup>1</sup>

Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme gelince, o hem **Emîn** hem **Müheymin** hem de **Mü'min**'dir.

Allah Teâlâ onun "**Emîn**" olduğunu söyleyerek şöyle buyurmuştur: "Orada sözü dinlenir, ona güvenilir."<sup>2</sup> Zâten Resûl-i Ekrem "el-Emîn" diye bilinir, peygamber olmadan önce de sonra da el-Emîn diye anılırdı.

وقد قيل: إِنَّ قولهم في الدعاء: آمين، إنه اسمٌ من أسماء الله تعالى<sup>(١)</sup>، ومعناه معنى المؤمن.

وقيل: الْمُهَيَّمِنُ بمعنى الشاهد والحافظ.

والنبي ﷺ آمين، ومُهَيَّمِنٌ، ومؤمن، وقد سمَّاه الله تعالى آميناً؛ فقال: ﴿مُطَاعٌ تَمَّ آمِينَ﴾ [التكوير: ٢١].

٦٤٧ - وكان - عليه السلام - يُعَرِّفُ بِالْأَمِينِ، وَشَهِرَ بِهِ قَبْلَ النَّبَوَةِ وَبَعْدَهَا<sup>(٢)</sup>.

1. Aliyyü'l-Kârî, Şerhu's-Şifâ, I, 513.

2. Tekvîr 81/21.



٦٤٨ - وَسَمَاءُ الْعَبَّاسُ ، فِي شِعْرِهِ مُهَيِّمًا فِي قَوْلِهِ :

ثُمَّ اِحْتَوَى بَيْتُكَ الْمُهَيِّمُ مِنْ خِنْدَفٍ عَلِيَاءَ تَحْتَهَا التُّطُقُ<sup>(٣)</sup>

قيل: المراد: يا أيها المُهَيِّمُ! قاله القُتَيْبِيُّ<sup>(٤)</sup> ، والإمام أبو القاسم  
القُشَيْرِيُّ<sup>(٥)</sup>.

وقال تعالى: ﴿يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ﴾ [التوبة: ٦١]؛ أي: يصدق.

Amcası Hz. Abbâs, onu medhettiği bir şiirinde kendisinden “**Müheymin**” diye söz ederek: “Yâ Resûlallah! Senin şerefine ve yüce soyun yanında en yüksek dağlar pek aşağı seviyede kalır.” demiştir.

Edebiyât, hadis ve tarih sâhasındaki eserleriyle ünlü bir bilgin olan İbni Kuteybe<sup>3</sup> (v. 276/889) ile; tasavvuf, kelâm, tefsir ve hadis âlimi Ebü'l-Kâsım Abdülkerîm el-Kuşeyrî de<sup>4</sup> (v. 465/1073) Müheymin'in “Yâ eyyühe'l-Müheymin” diye Resûlullah'a hitap olduğunu söylemişlerdir.

Resûl-i Ekrem'in “**Mü'min**” oluşu hakkında Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: ﴿يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ﴾ “O, Allah'a inanır, mü'minlerin sözlerine güvenir.”<sup>5</sup>

Bu âyetin tamamı şöyledir: “Onlardan bir kısmı da: ‘O, her söylenene kulak veriyor’ diyerek Peygamber'i incitirler. De ki: ‘O sizin iyiliğinize olanları dinleyen hayırlı bir kulaktır. O, Allah'a inanır, mü'minlerin sözlerine güvenir. İman edenleriniz için de bir rahmettir.’ Allah'ın Resûlüne ezâ edip incitenlere pek acı bir azap vardır.”

3. Ebü Muhammed Abdullah ibni Müslim ibni Kuteybe ed-Dîneverî, hadis, tefsir, fıkıh, kelâm, dil, edebiyât ve tarih sahasındaki eserleriyle ünlüdür. Kutebî diye de anılan bu çok yönlü âlimin en tanınmış kitapları arasında *Te'vîlü müşkili'l-Kurân*, *Te'vîlü muhtelifi'l-hadîs*, *Garibü'l-hadîs*, *Edebü'l-kâtib*, *eş-Şi'r ve's-su'arâ* sayılabilir.

4. Ebü'l-Kâsım Abdülkerîm ibni Hevâzin el-Kuşeyrî, mutasavvıf, kelâm, tefsir ve hadis âlimidir. Tasavvufun temel konularını ele aldığı *er-Risâletü'l-Kuşeyriyye* adlı eseriyle ünlüdür.

5. Tevbe 9/61.

٦٤٩ - وقال [ﷺ]: «أَنَا أَمَنَةٌ لِأَصْحَابِي»<sup>(١)</sup> ، فهذا بمعنى المؤمن .

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“Benim bu dünyadaki hayatım, ashâbımın korunması için bir güvencedir.” Mü'min, “müemmin” mânasıyla “ehl-i imâna güven ve emniyet veren” demektir.

“Benim bu dünyadaki hayatım, ashâbımın korunması için bir **güvencedir**” hadisi, bize şu hadîs-i şerîfi hatırlatmaktadır: “Yıldızlar gökyüzünün **güvencesidir**. Yıldızlar yok olunca gökyüzünün başına vâdolunanlar gelir. Ben de ashâbımın **güvencesiyim**. Ben gittim mi, ashâbımın başına vâdedilenler gelir. Ashâbım da ümmetimin **güvencesidir**. Ashâbım gidince de ümmetime vâdolunanlar olur.”<sup>1</sup>

1. Müslim, Fezâilü's-sahâbe 207, nr. 2531; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 399.

ومن أسمائه تعالى: «الْقُدُّوس» ومعناه: الْمُنَزَّهُ عَنِ النَّقَائِصِ الْمَطْهَرِ مِنْ  
سِمَاتِ الْحَدَثِ؛ وَسُمِّيَ «بَيْتَ الْمُقَدَّسِ»<sup>(۲)</sup> لَأَنَّهُ يُتَطَهَّرُ فِيهِ مِنَ الذُّنُوبِ؛ وَمِنْهُ  
الْوَادِي الْمُقَدَّسُ، وَرُوحُ الْقُدُسِ.

## el-Kuddûs

Allah Teâlâ'nın isimlerinden biri de el-Kuddûs'dür. İnsanlara mahsus her türlü sıfat, zaaf ve noksanlıklardan ezelden beri uzak ve sonradan ortaya çıkan her şeyden ebediyen arınmış demektir. Mescid-i Aksâ'ya, insanlar orada Cenâb-ı Hakk'a ibâdet ederek günahlarından arındıkları için "**Beytü'l-Makdis**" adı verilmiştir. Hz. Mûsâ'nın Cenâb-ı Hak ile konuştuğu Tûr Dağı'na mübârek vâdi anlamında **el-Vâdi'l-Mukaddes**, Cebrâil aleyhisselâma **Rûhü'l-Kudûs** denmesinin sebebi de budur.

Burada geçen "**Beytü'l-Makdis**", "**el-Vâdi'l-Mukaddes**" ve "**Rûhü'l-Kudûs**" terimleri hakkında bilgi vermek üzere, bazı âyet ve hadislerden iktibaslar yapalım:

"**Beytü'l-Makdis**" ile ilgili olarak Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"Süleymân peygamber, Beytü'l-Makdis'i yaptığı zaman Allah Teâlâ'dan üç şey niyâz etti: İnsanlar arasında vereceği hükmün Cenâb-ı Hakk'ın hükmüne denk düş-

mesini istedi ve bu isteği kendisine verildi. Kendinden sonra hiç kimseye verilmeyecek bir saltanat istedi, bu isteği de ona verildi. Bir de oraya sadece ibâdet niyetiyle gelenlerin, analarından doğdukları gün gibi günahsız olarak dönmesini istedi. İlk iki dileği kendine verildi, ben üçüncü dileğinin de kendisine verilmiş olduğunu umarım."<sup>1</sup>

1. Nesâî, Mesâcid 6, nr. 692; İbni Mâce, İkamet 196, nr. 1408; Ahmed ibni Hanbel, Müsned, II, 176.



ووقع في كتب الأنبياء في أسمائه عليه السلام «المقدّس» أي: الْمُطَهَّر من الذنوب ، كما قال تعالى: ﴿لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ﴾ [الفتح: ٢] .

**Beytü'l-Makdis**'in önemi şu hadiste de görülmektedir. Resûl-i Ekrem şöyle buyurmuştur: "Namaz kılıp ibâdet etmek için sadece şu üç mescide seyahat edilebilir: Mescid-i Haram (Kâbe), Mescid-i Nebî ve Mescid-i Aksâ,"<sup>2</sup>

"**el-Vâdi'l-mukaddes**" ile ilgili olarak şu iki âyet zikredilebilir: "Hani Rabbi ona **kutsal vâdi** Tuvâda seslenmişti."<sup>3</sup> "Şüphesiz Ben senin Rabbinim. Derhal ayakcabılarını çıkar. Çünkü sen **mukaddes vâdi** Tuvâdasın."<sup>4</sup>

**Rûhulkudüs** hakkında Kur'an-ı Kerim'de geçen âyetlerden biri şudur: "Meryem oğlu İsâ'ya da apaçık mucizeler verdik ve onu **Rûhul-kudüs** ile destekledik."<sup>5</sup>

Peygamberlere indirilen ilâhî kitaplarda Resûl-i Ekrem'in adı (niteliği), günahlardan arınmış anlamında "**el-Mukaddes**" diye geçmiştir. Nitekim Allah Teâlâ bunu şöyle ifâde buyurmuştur: ﴿لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ﴾ "Böylece Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlayacak."<sup>6</sup>

Âyetin tamamı şöyledir: "Böylece Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlayacak, üzerindeki nimetini tamama erdirecek ve seni dosdoğru bir yola iletecektir."

2. Buhârî, Fazlû's-salâti fî mescidi Mekke ve'l-Medîne 1, nr. 1189; Müslim, Hac 511, nr. 1397.

3. Nâziât 79/16.

4. Tâhâ 20/12.

5. Bakara 2/87.

6. Fetih 48/2.

أَوِ الَّذِي يُتَطَهَّرُ بِهِ مِنَ الذُّنُوبِ ، وَيُتَنَزَّهَ بِاتِّبَاعِهِ عَنْهَا ، كَمَا قَالَ ﴿ وَيُزَكِّيهِمْ ﴾ [البقرة: ١٢٩].

وَقَالَ [تعالى]: ﴿ وَيُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ ﴾ [المائدة: ١٦].

أَوْ يَكُونُ مَقْدَسًا بِمَعْنَى مُطَهَّرًا ، مِنَ الْأَخْلَاقِ الذَّمِيمَةِ . (٦٧/ب) وَالْأَوْصَافِ الدُّنْيَا .

Îlâhî kitaplarda Peygamber Efendimiz'e mukaddes denmesinin sebebi; insanların, onun vasıtasıyla ve ona tâbi olmak sûretiyle günahlardan temizlenmesi de olabilir. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "Rabbimiz! Onlara içlerinden bir peygamber gönder de kendilerine Senin âyetlerini okusun, Kitabı ve hikmeti öğretsin ve onları günahlardan arındırıp tertemiz yapsın."<sup>1</sup>

Şu âyet de aynı anlamdadır: "Şüphesiz Allah mü'minlere büyük bir lütufta bulundu: Zira daha önce apaçık bir sapkınlık içindeyken, onlara âyetlerini okuyan, onları günahlarından temizleyen, onlara kitabı ve hikmeti öğreten kendi içlerinden bir peygamber gönderdi."<sup>2</sup>

Yine Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "Allah o kitapla, rızasını arayanları ebedî kurtuluşa giden yollara götürür; onları izniyle karanlıklardan aydınlığa çıkarır<sup>3</sup> ve dosdoğru bir yola iletir."<sup>4</sup>

Peygamber Efendimiz'e "mukaddes" denmesinin sebebi, kötü ahlâktan ve âdi huylardan temizlenmesi de olabilir.

1. Bakara 2/129.

2. Âl-i İmrân 3/164.

3. "Allah iman edenlerin dostu, yardımcısıdır; onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır." (Bakara 2/257).

4. Mâide 5/16.

ومن أسمائه تعالى: «العزیز» ومعناه: الْمُؤْتَمِنُ ، الغالب ، أو الذي لا نظير له ، أو الْمُعِزُّ لغيره ؛ وقال تعالى: ﴿وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ﴾ [المنافقون: ٨] أي: الامتناعُ وِجَلَالَةُ الْقَدْرِ.

## el-Azîz

Esmâ-i hüsnâ'dan biri de el-Azîz olup Kendisine erişilemeyen, üstün gelen (galib)<sup>5</sup> veya benzersiz, yahut başkasını destekleyip güçlendiren<sup>6</sup> demektir. Nitekim Allah Teâlâ destekleyip güçlendiren, şânı ve şerefi yüce olan anlamında: “Üstünlük ve şeref tümüyle Allah’a, Resûlüne ve mü’minlere âittir”<sup>7</sup> buyurmak sûretiyle Peygamberini üstün kılıp desteklediğini belirtmiştir.

Âyetin tamamı şöyledir: “Medine’ye dönersek, üstün ve şerefli olanlar, aşağılık kimseleri oradan çıkaracak” diyorlar. Oysa üstünlük ve şeref tümüyle Allah’a, Resûlüne ve mü’minlere âittir; lâkin o münâfıklar bunu bilmiyor.” Bu âyette, “Medine’ye dönersek, üstün ve şerefli olanlar, aşağılık kimseleri oradan çıkaracak” diyen münâfıkların reisi Abdullah ibni Übey ibni Selûl’e cevap verilmektedir. “Peygamber Sevgisinin Göstergesi” bahsinde bu konu tekrar ele alınacaktır bk. II, 323.

5. “Allah, ‘Ben ve peygamberlerim üstün geleceğiz’ diye yazmıştır. Gerçekten de Allah karşı konulmaz kudret sahibi ve aslâ yenilmeyendir.” (Mücâdele 58/21).

6. “Onlara Biz iki elçi göndermiştik. Onlar ikisini de yalanlayınca Biz de üçüncüsüyle onları destekledik.” (Yâsîn 36/14).

7. Münâfikûn 63/8.



## el-Mübeşşir, el-Beşîr, en-Nezîr, Tâ Hâ, Yâ Sîn

Allah Teâlâ, Kendisini müjdelemek ve korkutmakla niteleyerek "Rableri onları, rahmetiyle, hoşnutluğuyla ve içinde ebedî nimetler bulunan Cennetlerle müjdeler"<sup>1</sup> buyurmuştur.

Yine Allah Teâlâ, melekleri aracılığı ile Zekeriya aleyhisselâma "Yüce Allah sana Yahya adında bir evlâdın olacağını **müjdeliyor**. Yahya, Allah'ın 'ol' demesiyle dünyaya gelecek olan İsa'nın peygamberliğini tasdik edecek"<sup>2</sup>; Hz. Meryem'e de: "Meryem! Şüphesiz Allah sana, Kendinden bir kelime ile meydana gelecek Meryem oğlu İsa Mesih'in **müjdesini veriyor**."<sup>3</sup> buyurmuştur.

Cenâb-ı Hak, Resûl-i Ekrem'ini, kendine itâat edenleri Cennet'le müjdeleyen anlamında **Mübeşşir** ve **Beşîr**, kendine isyân edenleri Cehennem'le uyanan anlamında da **Nezîr** diye isimlendirmiştir.

"Ey Peygamber, Biz seni bir şahit, bir müjdeci (mübeşşir) ve bir uyarıcı (nezîr) olarak gönderdik."<sup>4</sup> "Biz seni bütün insanlara bir müjdeci ve bir uyarıcı olarak gönderdik."<sup>5</sup>

Bazı müfessirlerin söylediğine göre Allah Teâlâ'nın isimleri arasında **Tâ Hâ** ve **Yâ Sîn** de vardır. Bazı müfessirlere göre ise bu iki isim, Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in isimlerinden olup Cenâb-ı Hak onu bu isimlerle şereflendirmiş ve onun şânını yüceltmıştır.

وقد وصف الله تعالى نفسه بالبشارة والندارة ، فقال: ﴿يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِّنْهُ وَرِضْوَانٍ﴾ [التوبة: ٢١].

وقال: ﴿أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ يَحْيَىٰ مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِّنَ اللَّهِ﴾ [آل عمران: ٣٩] و﴿بِكَلِمَةٍ مِّنْهُ﴾ [٣] [آل عمران: ٤٥].

وسمَّاهُ اللهُ تعالى مُبَشِّرًا ، وَنَذِيرًا وَبَشِيرًا<sup>(١)</sup>: أَيِّ مُبَشِّرًا لِأَهْلِ طَاعَتِهِ ، وَنَذِيرًا لِأَهْلِ مَعْصِيَتِهِ.

وَمِنْ أَسْمَائِهِ تَعَالَى فِيمَا ذَكَرَهُ بَعْضُ الْمَفْسِّرِينَ: ﴿طِهَ﴾ وَ﴿يَسَ﴾ وَقَدْ ذَكَرَ بَعْضُهُمْ أَيْضًا أَنَّهُمَا<sup>(٢)</sup> مِنْ أَسْمَاءِ مُحَمَّدٍ ﷺ وَشَرَفَ وَكَرَّمَ.

1. Tevbe 9/21.

2. Âl-i İmrân 3/39.

3. Âl-i İmrân 3/45.

4. Ahzâb 33/45.

5. Sebe' 34/28.